

KAKO IZMERITI NETRPELJIVOST? STEREOTIPI I PREDRASUDE

KAC BREJLIJEV POSTUPAK ISPITIVANJA STEREOTIPA

Šta su stereotipi?

- “slike u glavi koje imamo o pripadnicima svoje i tuđih grupa
- Autostereotipi – uglavnom pozitivniji, tačniji, opširniji
- Heterostereotipi – negativniji (zavisno od stava prema grupi), homogeniji (manje osobina) i manje tačni
- **STEREOTIPI SU UPROŠĆENA I GENERALIZOVANA SLIKA O PRIPADNICIMA SVOJE ILI TUĐE GRUPE**

KAC-BREJLIJEV POSTUPAK

- **Katz, D., & Braly, K. (1933). Racial stereotypes of one hundred college students. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 28, 280-290.**
- Od ispitanika traženo da navedu sve osobine koje misle da poseduju pripadnici različitih etničkih grupa - Nemci, Italijani, Crnci, Irci, Englezi, Jevreji, Amerikanci, Kinezi, Japanci, Turci)
- Od svih nabrojanih osobina kao ispitanici su trebali da odrede 5 koje smatraju najkarakterističnijim za tu grupu
- Osnovni zaključak je bio da nivo predrasuda prema ovim grupama nije u korelaciji sa postojanjem ili nepostojanjem stereotipa.

NEKA ISTRAŽIVANJA

- Mihić i Mihić (2004) – stereotipi prema Romima
- Deca četvrtog razreda osnovne škole (11-12 godina) u Vojvodini

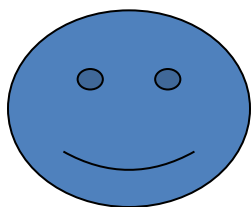
Osnovna verzija

1. Шта ти мислиш, какви су Роми? (заокружи највише пет одговора)

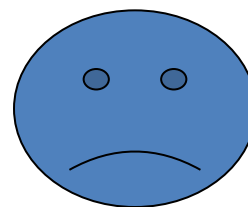
лењи	опасни	весели	смешни	паметни
воле да се играју	прљави	вредни	неваспитани	добри другари
глупи	срећни	лепи	бесни	воле да краду

- Računa se procenat svake osobine
- Kao *jezgro stereotipa* uzima ju se obično osobine koje je zaokružilo preko 25% ispitanika

STEREOTIPNA SLIKA ROMA

- 👍 vole da se igraju (53%)
- 👍 veseli (39%)
- 👍 srećni (33%)
- 👍 vredni (33%)
- 👍 dobri drugari (31%)

- 👎 vole da kradu (46%)
- 👎 prljavi (42%)
- 👎 nevaspitani (39%)
- 👎 lenji (31%)
- 👎 opasni (31%)
- 👎 smešni (33%)
- 👎 glupi (28%)

NEKA ISTRAŽIVANJA

- Biro, Novović, Franceško, Kodžopeljić, Kajan, Mihić (2006)
– stereotipi prema Romima i socijalna distanca
- Deca četvrtog razreda osnovne škole (11-12 godina) u Novom Sadu

Varijacije

- Шта ти мислиш да ли су Роми:

добри другари	ДА	НЕ	музикални	ДА	НЕ
весели	ДА	НЕ	лопови	ДА	НЕ
неваспитани	ДА	НЕ	несрећни	ДА	НЕ
лењи	ДА	НЕ	вредни	ДА	НЕ
опасни	ДА	НЕ	увек спремни да помогну	ДА	НЕ
прљави	ДА	НЕ	воле музику	ДА	НЕ
лепи	ДА	НЕ	праве добре шале	ДА	НЕ
глупи	ДА	НЕ	срећни	ДА	НЕ
бесни	ДА	НЕ	симпатични	ДА	НЕ
паметни	ДА	НЕ			

Rezultati – stereotipi

	HETEROSTEREOTIP	AUTOSTEREOTIP
negativne osobine	<u>vole muziku</u>	<u>muzikalni</u>
	<u>veseli</u>	<u>veseli</u>
pozitivne osobine	prljavi	prave dobre šale
	<u>muzikalni</u>	srećni
zajedničke osobine	nevaspitani	<u>vole muziku</u>
	nesrećni	uvek spremni da pomognu
		vredni
		dobri drugari

Jovica Nikolić – Srbin ili Rom

OSOBI	FREKVENCA	PROCENAT
muzikalan	65	83
snalažljiv	51	65
osećajan	24	31
beznadežan	14	18
uporan	15	19
voli da se zabavlja	13	17
neodgovoran	11	14
duševan	6	8
društven	6	8
ponosan	5	6
grub	5	6
nevaspitan	4	5
<u>prljav</u>	3	4

OSOBI	FREKVENCA	PROCENAT
snalažljiv	67	74
muzikalan	67	74
uporan	34	38
osećajan	29	32
voli da se zabavlja	23	26
duševan	14	16
grub	9	10
nevaspitan	8	9
<u>beznadežan</u>	<u>7</u>	<u>8</u>
<u>neodgovoran</u>	<u>5</u>	<u>6</u>
ponosan	5	6
<u>lukav</u>	4	4

Dragan-a Petrović

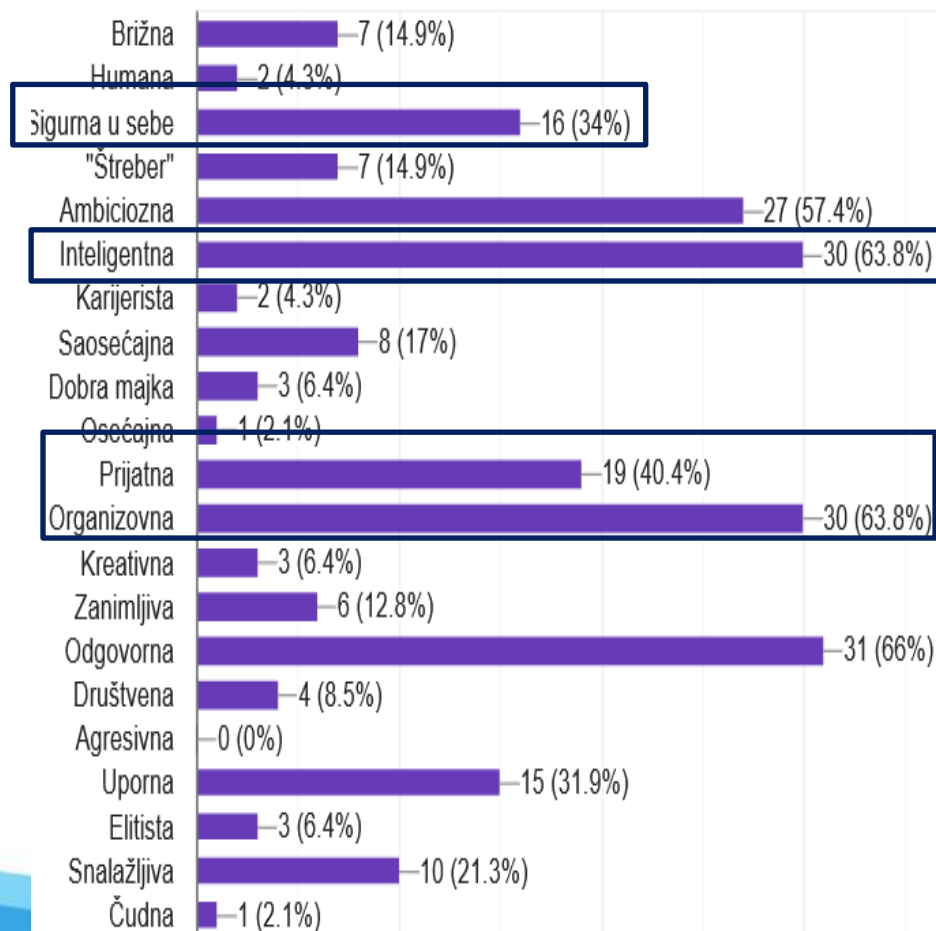
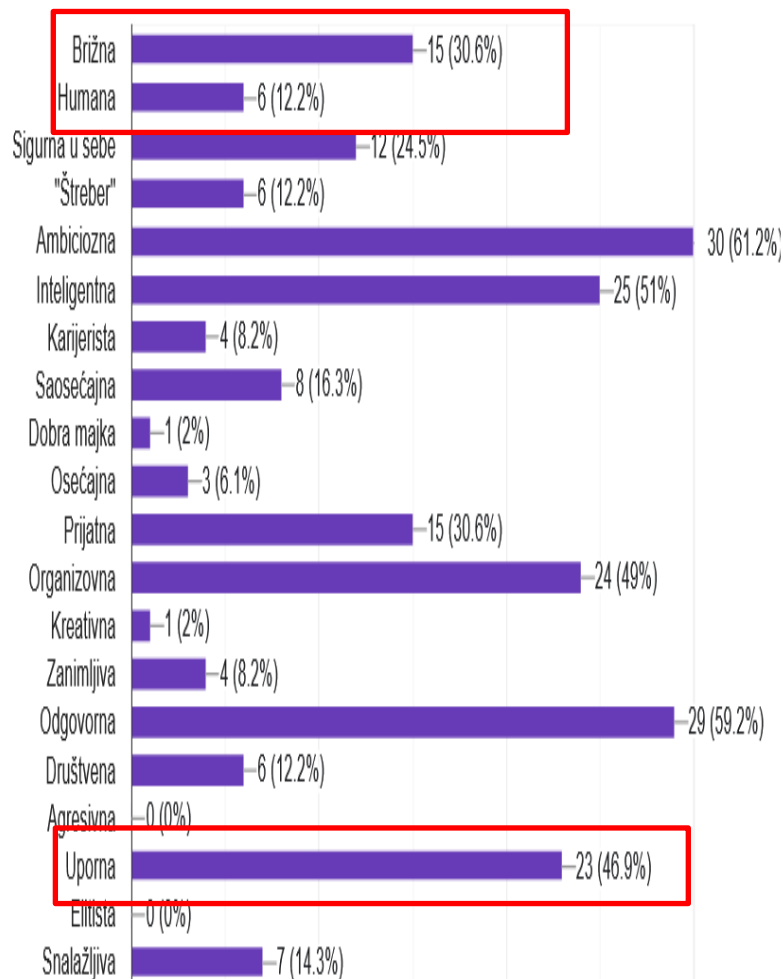
OSOBI	FREKVENCA	PROCENAT
ambiciozna	48	77
karijerista	47	76
inteligentna	34	55
uspešna	30	48
sebična	16	26
organizovana	16	26
uporna	15	24
odgovorna	15	24
bezobzirna	12	19
sigurna u sebe	10	16
elitista	6	10
ponosna	3	5
snalažljiva	2	3
čudna	3	5
agresivna	1	2

OSOBI	FREKVENCA	PROCENAT
ambiciozan	58	77
karijerista	57	76
inteligentan	35	45
uspešan	31	41
uporan	17	23
sebičan	17	23
organizovan	16	17
bezobziran	16	21
odgovoran	14	19
siguran u sebe	13	17
elitista	11	15
ponosan	9	12
snalažljiv	5	6
čudan	4	5
brižan	3	4
dobar otac	2	3
lukav	1	2
agresivan	1	2

PSIHOLOG ILI PSIHOLOŠKINJA

psiholog

psihološkinja

STEREOTIPI RAZLIČITIH GRUPA

CRNOGORCI	PROCENAT DECE KOJI SU ZAOKRUŽILI OSOBINU
lenji	72.4
veseli	53.1
srećni	41.7
dobri drugari	40.3
lepi	24.6
glupi	20
nevaspitani	18.9
pametni	17.8
vole da se igraju	14.3
vole da krađu	13.7
vredni	12.2
opasni	11.6
prljavi	9.5
besni	7.3

MAĐARI	PROCENAT DECE KOJI SU ZAOKRUŽILI OSOBINU
veseli	43.7
vredni	43.2
srećni	39.6
pametni	33.5
dobri drugari	31.5
vole da se igraju	28.7
glupi	18.5
nevaspitani	17.5
opasni	15.8
lepi	14.6
vole da krađu	14.6
prljavi	14.2
besni	13.7
lenji	12.2

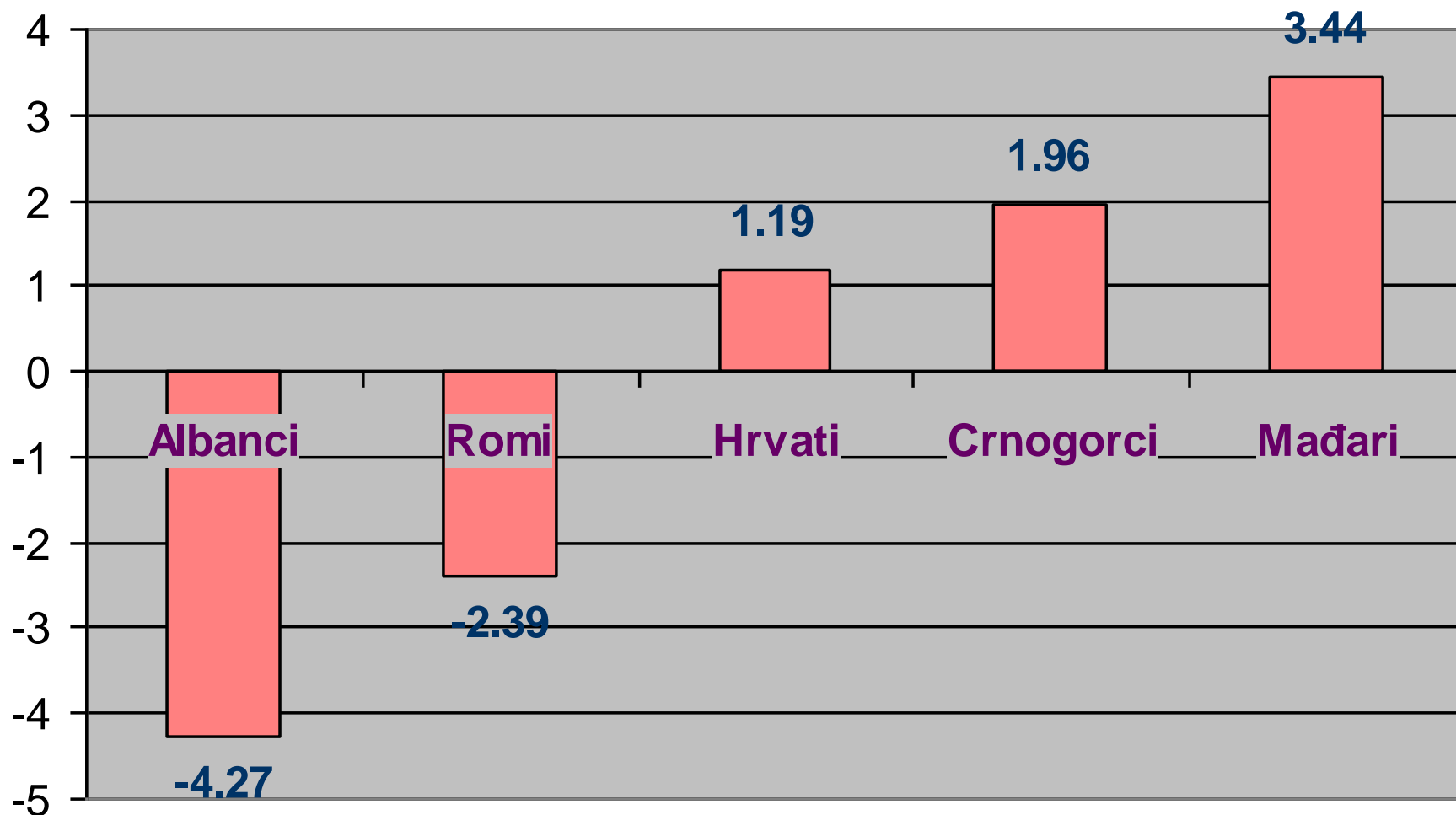
HRVATI	PROCENAT DECE KOJI SU ZAKRUŽILI OSOBINU
veseli	33.6
srećni	32.7
pametni	31
vredni	28.5
nevaspitani	28.4
glupi	27.5
opasni	25.6
dobri drugari	22.8
besni	21.5
vole da krađu	20.4
vole da se igraju	19.4
lepi	17.7
lenji	17.5
prljavi	17.3

STEREOTIPI RAZLIČITIH GRUPA

ALBANCI	PROCENAT DECE KOJI SU ZAOKRUŽILI OSOBINU
nevaspitani	54
opasni	50
vole da krađu	48.9
glupi	42.9
prljavi	41.4
besni	37.1
lenji	20.4
vredni	15.7
veseli	15.5
srećni	12.9
pametni	10.8
vole da se igraju	9.5
dobri drugari	7
lepi	5.1

ROMI	PROCENAT DECE KOJI SU JE ZAOKRUŽILI
prljavi	59.3
vole da krađu	58.8
nevaspitani	48.1
glupi	31.2
veseli	30.5
vole da se igraju	27
lenji	25.7
opasni	23.6
srećni	21.8
vredni	20.6
dobri drugari	16.5
besni	12.1
pametni	8.6
lepi	5.7

POZITIVNOST/NEGATIVNOST STEREOTIPA

SOCIJALNA DISTANCA

- Bogardus
- Distanca prema različitim grupama
- Konativna komponenta stava
- Stepen bliskosti koji osoba dozvoljava sebi sa pripadnicima druge grupe
- Distanca se meri samo prema pripadnicima tuđih grupa
- Broj odnosa varira
- Odnosi su ekvidistantni i podrazumevaju različite stepen bliskosti
- Skala je kumulativna

Da li biste imali nešto protiv:	SRBIN		MAĐAR		ALBANAC		ROM		HRVAT	
da bude državljani vaše države	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE
da bude stanovnik vašeg grada	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE
da vam bude šef	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE
da vam bude prijatelj	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE
da vam bude zet/snaja	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE
da vam bude muž/žena	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE	DA	NE

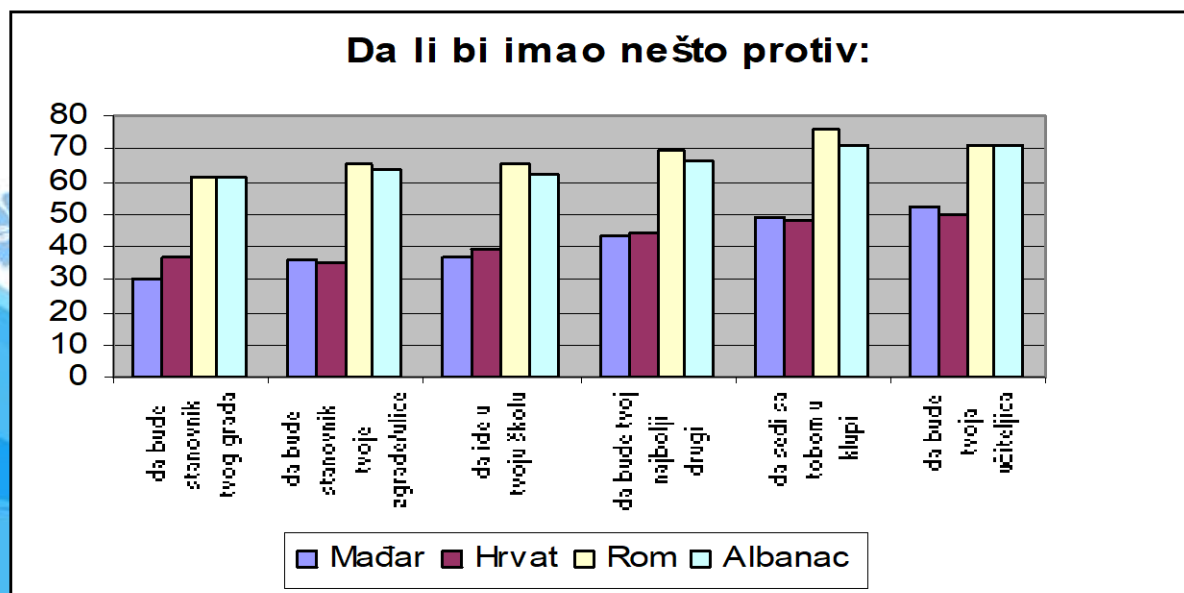
- Svaki odgovor DA nosi jedan bod – veći skor je veća distanca
- Mogu se računati skorovi za celu skalu (ukupna socijalna distanca) i za svaku grupu posebno (distanca prema određenoj grupi)

Socijalna distanca kod dece

- **Да ли би волео да у твојој улици живи:**
СРБИН МАЂАР РОМ ХРВАТ (ДА-НЕ)
- **Да ли би волео да у твоју школу иде:**
СРБИН МАЂАР РОМ ХРВАТ (ДА-НЕ)
- **Да ли би волео да са тобом у клупи седи:**
СРБИН МАЂАР РОМ ХРВАТ (ДА-НЕ)
- **Да ли би волео да ти најбољи друг буде:**
СРБИН МАЂАР РОМ ХРВАТ (ДА-НЕ)

Mihić i Mihić, 2003

narodi	Etnička distanca			
	Min	Max	M	Sd
Romi	0	6	3.98	2.21
Albanci	0	6	3.96	2.37
Hrvati	0	6	2.53	2.53
Mađari	0	6	2.48	2.43
Srbi	0	2	0.02	0.17

NEKA ISTRAŽIVANJA

- Biro, Novović, Franceško, Kodžopeljić, Kajon, Mihić (2006)
– stereotipi prema Romima i socijalna distanca
- Deca četvrtog razreda osnovne škole (11-12 godina) u Novom Sadu

Socijalna distanca kod dece

- У Војводини живи више националности, а неке од њих смо набројали. Постоји ли нека од њих:
- За које не би волео да живе у твојој улици. Ако постоји, подвуци, а ако не, немој ништа означити.

Срби Мађари Хрвати Словаци Роми Русини

- За које не би волео да иду у твоју школу. Ако постоји, подвуци, а ако не, немој ништа означити.

Срби Мађари Хрвати Словаци Роми Русини

- За које не би волео да седе са тобом у клупи. Ако постоји, подвуци, а ако не, немој ништа означити.

Срби Мађари Хрвати Словаци Роми Русини

- За које не би волео да ти буду другари. Ако постоји, подвуци, а ако не, немој ништа означити.

Срби Мађари Хрвати Словаци Роми Русини

etnička grupa	Socijalna distanca neroma			
	Min	Max	M	Sd
Romi	0	4	2.36	1.63
Mađari	0	4	1.02	1.45
Hrvati	0	4	0.96	1.47
Rusini	0	4	0.95	1.49
Slovaci	0	4	0.79	1.40
Srbi	0	4	0.07	0.32
<i>Ukupna etnička distanca</i>	0	20	6.07	5.41

etničke grupe	Socijalna distanca Roma			
	Min	Max	M	Sd
Romi	0	4	1.60	1.71
Hrvati	0	4	1.00	1.43
Rusini	0	4	0.95	1.40
Slovaci	0	4	0.81	1.33
Mađari	0	4	0.98	1.29
Srbi	0	4	0.43	0.91
<i>Ukupna etnička distanca</i>	0	16	4.17	4.23

ETNIČKA DISTANCA U ZADNJIH 10 GODINA U VOJVODINI

etnička grupa	Socijalna distanca		
	M 2003 (11-12 god.)	M 2006 (11-12 god.)	M 2013 (14-19 god.)
Albanci	2.64		2,07
Romi	2.65	2.36	1,44
Hrvati	1.69	0.96	1,33
Mađari	1.65	1.02	1,03
Crnogorci		0.95	0.65
<i>Ukupna etnička distanca</i>	10.68	6.07	5.74

STEREOTIPI I ETNIČKA DISTANCA

➤ **Sve korelacije statistički značajne na nivou $p < .01$ i negativne**

➤ **Pozitivniji stereotip korelira sa nižom socijalnom distancom**

➤ Za Hrvate – 0.52

➤ Za Albance – 0.48

➤ Za Mađare - 0.42

➤ Za Rome – 0.35

➤ Za Crnogorce – 0.31

Test implicitnih asocijacija

- Implicitne tehnike – danas najčešća tehnika ispitivanja stereotipa i predrasuda
- Pretpostavka o automatizaciji stavova
 - Stereotipi se **automatski** aktiviraju u kontaktu sa objektom stava
 - Aktivacija stava rezultira predrasudnom reakcijom
 - Primena stereotipa – automatska reakcija
 - Posledica normalnih, čak i adaptivnih procesa kategorizacije

Automatizacija stavova - nastavak

- Automatske stereotipne asocijacije manifestuju se i u brzini reagovanja
- Prisustvo pripadnika neke grupe čini kognitivno dostupnijim tj. aktivira stereotipne ili predrasudne asocijacije puno brže nego irelevantne ili kontradiktorne asocijacije.
- Reakcija na nivou od nekoliko milisekundi, mala ili nepostojeća kontrola nad reagovanjem

Test implicitnih asocijacija

- ▶ IAT zahteva od Vas da uparite dva pojma (npr. *mladi* i *dobro*, ili *stariji* i *dobro*)
- ▶ Što su bliže ta dva pojma asocirana, lakše je odgovarati na njih kao na jednu jedinicu
 - ukoliko su *mladi* i *dobro* jače asocirani, trebalo bi da Vam bude lakše da odgovorite brže kada se od vas traži da date isti odgovor na ta dva pojma. Ukoliko *stariji* i *dobro* nisu toliko jako asocirani, trebalo bi da bude teže da brzo odgovorite kada su ovi pojmovi upareni.
- ▶ Na ovaj način se dobija mera ***koliko su jako asocirana*** dva tipa pojmova
- ▶ Što su više asocirani, trebalo bi da budete u mogućnosti da brže odgovorite.

IAT- IMPLICITE ASSOCIATION TEST

- <https://implicit.harvard.edu/implicit/>

